

Magyarország rákos betegeinek statisztikája.

Magyarország rákos betegeinek összeszámlálására s ezen adatoknak tudományos feldolgozására azon mozgalom szolgáltatta a közvetlen indokot, mely külföldön már egy évtized előtt, nálunk azonban csak az 1903. évben indult meg, s melynek eredménye a magyar országos rákbizottság megalakulása lett.

Miként a név is mutatja, a bizottság feladatává vált azon pusztító betegséget tanulmányozni, melynek keletkezése, terjedése sok tekintetben a tudomány kellőleg nem tisztázott kérdései közé tartozik.

Már magában véve az a hazánkban és külföldön egyaránt nyert tapasztalat, hogy a rákban szenvedő betegek egyre nagyobb számban kerülnek az orvosok észlelése alá, azon hitet ébresztették sokakban, hogy a rákbetegség inkább terjedőben van. Ez tette szükségessé, hogy a kérdéssel behatóan foglalkozzunk, hogy ezen vészes, kimenetelében túlnyomóan halálos betegség terjedését megakadályozhassuk.

A rákbizottság, melynek elnökéül a mozgalom megindítóját, DR. DOLLINGER GYULA sebésztanárt választották meg, munkához látott és buzgó elnökének fáradozásának, úgyszintén az állami statisztikai hivatal vezetője, DR. VARGHA GYULA társ-munkálkodásának köszönhető, hogy oly statisztikai adatok birtokába jutottunk, melyek egyrészt a baj nagyságát derítették ki, másrészt több tudományos és közérdekű tapasztalaton kívül útmutatással is szolgáltak a jövő tennivalói iránt.

Egyrészt megkönnyítetett, másrészt értékesebb lett a bizottság munkája azáltal, hogy a meg nem bízható s rendszerint felületes magánadatgyűjtés helyébe az állami statisztikai

hivatal által az országgyűlés hozzájárulásával elrendelt kötelező rákbejelentés lépett. Ez a tény más előnyt is biztosított és pedig azt, hogy a horvát bán közvetítésével az anyaországon kívül Horvát- és Szlavonországek orvosai is köteleztettek az adatgyűjtésre.

A magyar rákbizottság okulva a német hasonirányú szakbizottság munkálataiból, csupán a 15 éven felüli egyénekre rendelte el a bejelentést, kirekesztve ez által több millióra menő gyermeket, akiknél tudvalevőleg a rákos betegségek előfordulása a legnagyobb ritkaságok közé tartozik.

A beérkezett számlálólapok tanúsága szerint 1904. év októberében 3.570 rákbeteg volt a magyar birodalomban, azaz viszonyítva ezen számot a 15 éven felüli lakosság számához 100.000 egyénre 28'8 rákbeteg esett, vagyis egy millió lakosra 288.

Ezen aránylag nagyszámú betegek összegyűjtése részben az által vált lehetővé, hogy a statisztikai kimutatás nem csupán azokra vonatkozólag készült, akik a jelentés napján kezelés alatt állottak, hanem azokra is kiterjedt akik az orvos tudomása szerint rákban szenvedtek s életben voltak. Mindezen nagy körültekintéssel végzett munkálat azonban nem volt képes a rákbetegek valódi számát kideríteni, s osztanunk kell a bizottság ama gyanúját, hogy jóval nagyobb a szarna azoknak, lakik eme bajban szenvednek.

A budapesti orvosi egyetem I. számú sebészeti klinikájának beteganyagából s az itt megforduló rákos betegek körélményének felvételéből kitűnt azon nagyon érdekes dolog, hogy a fővárosban a rákbetegek 55%-a nem keresi fel bajjával az orvost, míg a vidéki betegek közül – hol pedig az orvosok kisebb számmal lagnak – csupán 41% nem kérte ki előzőleg az orvosok tanácsát.

Ezen adatot annak bizonyosságául hozhatjuk fel, hogy mily sokan vannak, akik betegségükkel orvoshoz egyáltalán nem fordulnak, vagy pedig már csak akkor, midőn a baj elterjedésével a műtét haszna és értéke alászállott. így kell megmagyaráznunk azon sajnos, a halottak statisztikájával beigazolt tényt, hogy egy nagy csoportja a rákbetegeknek elpusztul a nélkül, hogy orvos segítségét kérte volna. Ez a körülmény tette szükségessé, hogy az élő rákbetegek statisztikáján kívül a rákhalálozás statisztikai adatai is feldolgozás alá kerüljenek. A halálozási statisztikai adatok hitelességéhez azon körülmény folytán, hogy az ország számos helyén a halottkémlést nem orvosok végezik, sok szó fér, mégis hasznavehetővé válnak a halálozási statisztika adatai, ha a laicus halottkémek jelentéseitől eltekintve, az orvosi halottkémek adatainak alapján vonunk következtetést a rák pusztításaira. A rákstatisztikának nemek szerint való osztályozásánál azon

körülmény ötlük szemünkbe, hogy a 3.750 beteg közül 1.385 férfi s 2.185 nőbeteg volt. Az összes rákbetegékből e szerint 61.21% esett a nőkre s csupán 38.79% esett a férfiakra.

A női nemnek a rákstatistikában való nagyobb szereplését az a körülmény okozza, hogy az egyes szervek megbetegülésénél nagy számmal fordulnak elő a női nemző szervek (27%) és a női csecsmirigy (13.9%) rákos megbetegedései. Ily nagyszámú megbetegedéssel szemben a férfi genitaliáknál csupán 1% megbetegedést észlelünk.

Az egyes szervek rákos megbetegedésének és a rákhalálzási statisztika összehasonlításánál azon érdekes tényre akadunk, hogy a halálzási statisztikában a szervek legnagyobb része négy szerte-ötszörte, sőt huszonötszörte nagyobb számokkal szerepel, mint azt az 1904. évi betegek összeírásában találjuk. Ezzel szemben vannak egyes szervek, melyek nem egészen kétszer akkora számokkal szerepelnek vagy pedig jóval kisebbel, mint az összeírásban. Azon szervek, amelyeknél a rákhalálzási az összeírás számaihoz képest aránylag csekély, éppen azok, amelyekről tudjuk, hogy jelentékeny nagy százalékuk sebészeti úton gyógyítható. Ezek a szervek a könnyen felismerhető nagyobbára a test felszínén fekvő rákesetek (bőr, ajak, mellrák), melyek éppen helyzetüknél fogva a figyelmet el nem kerülnek és műtét alá jönnek. Csakis így magyarázhatjuk a halálzási számok alacsonyabb voltát az élőknel gyűjtött statisztikai adatokkal szemben, mivel kétséget nem szenved, hogy ez a kedvező körülmény onnan van, mert azok száma, akik műtét útján meggyógyultak, csökkentette a halálzási adatait.

A rákbetegségekben szenvedők korára nézve az 1904. évi összeírásból megtudjuk, hogy a férfiaknál az 50-64 évek közötti esztendőben, nőknél a 45-54 évek közötti esztendőben fordul elő a rákbetegség a leggyakrabban. A halálzási táblák szerint a legtöbb rákos egyén 60-64 év között hal el.

A rákbetegségben szenvedők korának megállapítása azon tanúságot adja, hogy míg a férfiaknál 100 rákbetegedés közül 30 éves korig, 0.8%, nőknél 1.4% rákbetegség esik. A nagy megbetegedés a rákbetegségben a 45 éves életkorban kezdődik, a halálzási pedig 5 évvel később vagyis az 50-ik esztendőben.

Nem lesz érdektelen e Szemle olvasói előtt a rákstatisztika egyik érdekes fejezetét, a rákbetegségben szenvedők foglalkozását közelebbről ismertetni, mivel ezen alapon részben tudomást vehetünk; a felől, hogy az egyes foglalkozási ágak és a velük járó életmód minő befolyással bírnak a rákmebetegedésekre? A statisztikai kimutatás külön foglalkozási főcsoportba sorozta a kereső férfiakat és kereső nőket. Az érdekes

statisztikai adatokat, amelyekből hazai viszonyainkra nézve tanulságos következtetést vonhatunk, teljes egészében véltük közlendőknek. Bizonyító erejüknek nagyobb súlyánál fogva az 1901–1904. évi halálozási adatokat vettük tekintetbe.

Foglalkozás	A 15 éven felüliek száma	Esett 10.000 lélekre rákban elhalt
Egyéb és ismeretlen foglalkozásúak	87.688	1277
Közszolgálat.....	160.201	11'66
Különböző ágbeli és k. m. napszamos	169.103	8'66
Közlekedés.....	117.220	8'28
Kereskedelem.....	161.826	7*27
Ipar.....	815.454	6'76
Bányászat.....	50.409	4'81
Házi cselédek.....	29.163	4'46
Mezőgazdaság.....	3,378.518	4'36
Erdészet.....	38.704	3'29
Véderő.....	116.681	1'05

Ezen kimutatásból nyilvánvaló, hogy legtöbb rákbeteg a különböző foglalkozásokban alkalmazott egyéneknél és napszamos munkát végző embereknél fordul elő, míg a mezőgazdasági munkával foglalkozók, akik számuknál fogva is az ország munkásainak jelentékeny részét képezik azon kedvező helyzetben vannak, hogy számuk a véderő- és erdészetben alkalmazott s a rák iránt kevés fogékonysággal bíró lakosságcsoport után következik.

A mezőgazdaságban alkalmazottaknak a rákbetegség iránt csekély hajlamosságáról tanúskodik az életben levő és rákbeteg kereső férfiak statisztikáján kívül a nők idevonatkozó megbetegedési és halálozási statisztikája. Egybehangzó jelenségeiből tény gyanánt kell elfogadnunk, hogy a mezőgazdaságban foglalkozók között a rákbetegség ritka (4,36%) ellentétben a kedvezőtlenebb arányt felmutató ipari alkalmazottakkal (6,70%) és kereskedelmi foglalkozással bírókkal (7,27%). Ezen adatok után orvosainkra azon érdekes kérdés megfejtése fog hárulni, mi teszi ellentállóvá a rákkal szemben földművelő népünket?

A rákstatisztika összeállításának gondossága kiterjed még arra a kérdésre is, mily arányban vesznek részt a rákbetegségben az egyes nemzetiségek és vallásfelekezetek? Ez a kimutatás azon az orvosok között rég óta táplált nézetnek látszik igazat adni, mely szerint a rákmebetegetülések legnagyobb számmal az izraelita felekezet tagjai között észlelhetők, amennyiben a felekezet 10.000 tagjára 887 egyén esik. Szám tekintetében közel állanak az ev. ref. vallás követői, akik 8.04 megbetegülési számmal szerepelnek a statisztikában. Legkisebb számmal szerepelnek a gör. kel. és a gör. kath. felekezet tagjai.

Az izraeliták és ev. ref. felekezeteknek a rákstatisztikában előforduló nagyobb számát nem szabad egyáltalán faji vagy egyéb disponáló életmód következményeül tekinteni. Helyesen fogjuk megmagyarázni a feltett kérdést, ha ebben a két vallásfelekezetben s az ezek által képviselt faj- és nemzetiségben a cultura iránt fogékony, orvosi és egészségügyi kérdésekben felvilágosodott s az egészségért áldozatot szívesen hozó egyéneket keresünk. Különösen az izraelita felekezetet kell itt mint olyant kiemelni, mely betegség esetében az orvosi segílyt korán felkeresi és ismételten igénybe veszi.

Hogy a dolog ezen fordul meg és nem faji vagy nemzetiségi hajlandóságon, legjobban bizonyítják azok a statisztikai adatok, melyek Budapestről és Békés vármegyéből származnak, tehát oly helyekről, hol a halottkémlést majdnem kizárólag orvosok végezik s ily módon az adatok megbízhatóságához kétség nem fér.

A fővárosi és békésmegyei statisztikából ama tanúságot merítjük, hogy az izraelita felekezet sem a betegülési, sem a halálozási statisztikában nagyobb számmal nem szerepel; ellenkezőleg ezekből az adatokból, úgy tűnik fel, hogy az izraelita nők ritkábban betegülnek meg rákban, mint a más fajbeliek.

A görög keleti és görög kath. felekezet követőinek csekély számú rákmegbetegedésében ugyancsak nem vagyunk hajlandók faji jellegzetességet vagy immunitást keresni, ezen statisztikai adatokat más alapon magyarázhatjuk meg.

Már a foglalkozás szerint csoportosított statisztikai adatoknál reámutattunk azon tényre, hogy a rákbetegség a földműves lakosság között nagyon ritka. A görög keleti és görög kath. felekezetek hívői köztudomásúlag kevés kivétellel mezei és erdei munkával foglalkoznak, így tehát ezekben a statisztikai adatokban ismét csak megerősítve találjuk a foglalkozási statisztika ama tanulságát, hogy a földműveléssel foglalkozók a rák iránt kevesebb fogékonyssággal bírnak.

Érdekes a statisztikának azon része, mely a rákbetegségek alkalmainak okait kutatja. A kimutatásban legnagyobb számmal 177, esetben a dohányzás szerepel mint rákot előidéző ok. Régen ismert tény nyer ezzel újabb beigazolást. Egy jövőben foganatosítandó rákosszeírásnál kívánatosnak tartanok, ha a dohányzók statisztikáját pipás és szivarosokra (szivarka) tekintettel külön választanák. Erre a megkülönböztetésre azért van szükség, mivel a pipacsutora s annak maró nedve jobban ingerli az a só ajkat, mint a szivar vagy szivarka

Az alcohol túlzott élvezete 121 esetben lett a rák oka gyanánt megjelölve. Úgy ezen, mint a statisztikai kimutatás idevonatkozó egyéb alkalmi okainak (idült lobok, zúzódás, bujakór) elbírálásánál és a következtetéseknel a legnagyobb óvatosságra van szükség, mivel ezen adatoknak nézetünk szerint döntő súlya még nincsen.

Az öröklés és családi dispositio kérdését az orvosoknak küldött kérdőív ugyancsak felvetette, s a beérkezett válaszok szerint 64 rákos betegnél foroghatott szóban öröklés esete, 42 esetben pedig a beteggel rokon családtagok rákbetegsége után arra lehet következtetni, hogy a beteg családjában a rákra hajlammal bír.

Az öröklés tagadhatlanul fontos és érdekes kérdése akkor lesz kellőleg beigazolva, ha a szülők ilyenmű betegsége a nagyszülők hasonló betegségével esik egybe. A rákstatisztikai adatok szerint rákbetegségben szenvedőknél 60 esetben fordult elő, hogy a szülők is (apa és anya) ily betegségben szenvedtek s csupán 4 esetről van említés téve, melyben a betegség már a nagyszülőknél is előfordult. A jövő statisztika feladata ezen utóbbi adatokat pontosabban kikutatni és feldolgozni.

A fertőzés útján keletkező rákbetegség egyik leghomályosabb pontja a rákbetegség kérdésének. A statisztikában feldolgozott 52 eset bizonyító értékkel nem bírhat. A családban előforduló rákbetegségek és ezek conjugalis alakjai régóta táplálják és ébren tartják a rákfertőzés elméletét. Azonban a bizonyítékok oly hiányosak ez ideig, hogy e pontban a gyanakvásnál tovább nem mehetünk.

A rákbetegségnek földrajzi elterjedését és számát illetőleg az 1904 évi összeírás statisztikai adatai szerint a legtöbb rákbeteg Maros-Vásárhely, Baja, Pozsony városokban, a Horvát - Szlavon országokban pedig Eszék, Zimony és Várasd városokban fordult elő. A halálozási statisztika szerint legtöbb halálozás fordult elő ezen betegségből kifolyólag Veszprém- és Mosonmegyében, Pécs, Pozsony és Temesvár városokban. Horvát-Szlavonországokban Zágráb, Eszék és Várasd városok mutatták fel a legnagyobb rákhalálozást. Legtöbb halálozás Pozsonyban fordult elő, aránylag legkevesebb Szabadka, Vercsecz, Zombor, Szeged, Kassa és Komárom városokban.

A statisztikai adatoknak bő tárházából levont tanulságok között nagy fontossággal bír az orvosokra nézve az a tapasztalat, hogy azok a rákesetek, melyek idejében kerülnek műtét alá, nagy számban gyógyulnak s csökkentik a halálozások számát. Ezek után a rák elleni védekezésnek legsürgősebb tennivalói közé tartozik a kórtani vizsgálatok minden irányban való folytatásán kívül főképpen az, hogy oly új vizsgálati módszerek után kutassunk, melyek segítségével a rákbetegség már a kezdeti szakban felismerhető legyen. Ily módszerek birtokában a rákbetegség elveszíti majdan gyógyíthatóságát s ebből kifolyólag a köztudatba ' átment félelmetes hírét.

A magyar szent korona országai betegeinek statisztikája a magyar statisztikai közlemények 19-ik köteteként jelent meg.

A 170 lapra terjedő könyvhöz Magyar- és Horvátország 2 színes térképe és 2 graphical tábla van mellékelve, melyek által a mű értéke emelkedett s az áttekintés és a munka tanulmányozása könnyebbé vált.

Chyzer Béla.